

HAR XIL TURDAGI LOYIHALARNI BOSHQARISHDA TARMOQ MUNOSABATLARINI TASHKIL QILISHNI O'RGANISH

Ashurov Sevdiyor To'raqulovich

*O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik
oliy maktabining 70411202 – Loyiha boshqaruvi (Project Management)
magistratura mutaxassisligi sirtqi ta'lim shakli tinglovchisi*

Annotatsiya: Har xil turdagi loyihalarji boshqaruvi amaliyotidagi o'zgarish loyihalarni boshqarish usullari qo'llaniladigan boshqaruv ob'ektlari doirasini kengaytirish va loyihalarning o'ziga xos xususiyatlarini va ularni amalga oshirish usullarini hisobga olgan holda takomillashtirilgan yoki yangi usullar va vositalardan foydalanish bilan bog'liqdir.

Kalit so'zlar: Loyiha boshqaruvi, tarmoq, munosabatlar, an'anaviy boshqaruv, raqobat, ommaviy axborot, kommunikatsiya.

Loyihani boshqarish usullari nafaqat yirik kompleks loyihalar, qurilish va muhandislik, dizaynga asoslangan ishlab chiqarish, yuqori raqobatbardosh, yuqori texnologiyali ishlab chiqarish kabi an'anaviy sohalarida, balki korxonada faoliyatini rivojlantirish, ommaviy bozorda ijodiy loyihalarni boshqarish uchun deyarli barcha sohalarida qo'llaniladi. ommaviy axborot vositalari, siyosiy va ijtimoiy loyihalar.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ta'lim mustaqilligini xususan o'quvchilarning mustaqilligini shakllantirish muammolari chuqur mulohaza yuritishni talab qiladi. Zamonaviy o'qituvchilarning amaliy va psixologik jihatdan sinfda o'quv jarayonini tashkil etishga yetarlicha tayyor emasligi asosiy o'qitish vaqti dasturiy materialni o'rganishga bag'ishlangan.

Zamonaviy dunyoda inson juda intensiv ma'lumotlar oqimining ta'siri ostida, shu jumladan chet tilida. Axborotning katta qismi inson faoliyatining barcha sohalarini qamrab olgan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali oladi. Insonning o'z ona tillarida ham, chet tillarida ham axborot oqimini boshqarish qobiliyati uning muvaffaqiyati va mutaxassis sifatidagi raqobatbardoshligiga bog'liqdir. Ijtimoiy tarmoqlar axborot olishning noyob imkoniyatini beradi, eng muhimi, chet tili vakillari bilan muloqot qilish jarayonida o'zlarining muloqot ko'nikmalarini mashq qilish imkoniyatini beradi, bu esa umuman o'rganilayotgan til bo'yicha bilimlarni oshiradi.

Loyihaviy tarmoqdan foydalanuvchilarga umumiy manfaatlar bilan muloqot qilish imkonini beruvchi avtomatlashtirilgan ijtimoiy muhitni ifodalovchi interaktiv ko'p foydalanuvchili veb-sayt. Ijtimoiy tarmoqlarning xarakterli xususiyati shundaki, ularning mazmuni tarmoq ishtirokchilarining o'zlari tomonidan to'ldiriladi va ishtirokchilar o'rtasida aniq o'rnatilgan aloqalar mavjud.

Tarmoq foydalanuvchilarga bir-biri bilan muloqot qilish imkonini beruvchi kuchli vositadir. So'nggi o'n yillikda ijtimoiy tarmoqlar keng tarqaldi va ko'plab foydalanuvchilar uchun shunchaki veb-sayt emas balki Standart ijtimoiy tarmoqlar har qanday tarmoqqa qo'shilish, xabarlar yuborish, fotosuratlarini joylashtirish, do'stlaringiz orqali boshqa foydalanuvchilar bilan bog'lanish imkonini berdi.

Loyihalarni qo'llab-quvvatlash ekologik muammolarni, shu jumladan madaniy ekologiya doirasida hal qiladi. Shuningdek, biz qo'llab-quvvatlovchi loyihalarni reanimatsiya va restavratsiya loyihalari deb ataymiz.

Faoliyat sohalari bo'yicha loyihalar turlari. Ijtimoiy loyihalarning faoliyat sohalariga bo'linishi ko'plab turlarni berishi mumkin, chunki bu erda loyihalarning mazmuni masalalari tashkiliy masalalar bilan bog'liq.

- Ta'lim loyihalari ta'lim xizmatlarini ko'rsatish bilan bog'liq vazifalarni belgilaydi.

- Ilmiy-texnik loyihalar, agar ularning oqibatlarini jamiyat hayotiga bevosita ta'sir etsa, ijtimoiy loyihalar sifatida ham harakat qilishi mumkin. Bu borada Internet misoli dalolat beradi.

- Madaniy loyihalar o'zining asosiy yo'nalishida badiiy, ramziy va hokazo loyihalar sifatida faoliyat ko'rsatishi mumkin. Ularning ijtimoiy loyihalar sifatidagi umumiy xususiyati shundaki, ular ijtimoiy hayot to'qimalariga to'qilgan. Ijtimoiy loyihalarni moliyalashtirish xususiyatlariga ko'ra tasniflash, shuning uchun asosiy bo'lgan moliyaviy qo'llab-quvvatlashning turini shakllantirish usuli sifatida aniqlashga asoslanadi. Shu sababli biz investitsiya, homiylik, kredit, byudjet va xayriya loyihalarini alohida ta'kidlaymiz. Investitsion loyihalar. Investitsiya - bu foyda olish maqsadida mulkning biznesga qo'shgan hissasi homiy loyihani qo'llab-quvvatlash uchun mablag' ajratadi, agar bu reklama yoki taqdimot shakli bo'lishi mumkin.

Kredit loyihalari. Ijtimoiy loyihani moliyaviy qo'llab-quvvatlash usuli sifatida kredit tanlanishi mumkin. Bu boshqa tijorat moliyalashtirish variantidir, uning o'ziga xos xususiyati shundaki, pul mablag'larini olish faqat kredit tashkilotiga kafolatlar taqdim etish sharti bilan mumkin.

Ijtimoiy loyihalar ko'pincha to'g'ridan-to'g'ri moliyaviy nuqtai nazardan foydasiz va foydasiz bo'lib, shu bilan birga muhim ijtimoiy muammolarni hal qilishi (va shu ma'noda o'zini o'zi to'lashi) sababli loyihalarning muhim qismi davlat tomonidan amalga oshiriladi. ijtimoiy siyosat va mahalliy muammolarni hal qilish. Mamlakatimizda bunday loyihalar tegishli byudjetlar (federal byudjet, Rossiya Federatsiyasining ta'sis sub'ektlarining byudjeti, mahalliy byudjetlar) hisobidan moliyalashtiriladi, ko'pincha davlat yoki munitsipal muassasaning rejalashtirilgan tadbirlarini amalga oshirish uchun ajratmalar shaklida va ba'zi hollarda - tegishli organlar va muassasalarning butun tarmog'i (masalan, Federal Migratsiya Xizmati), shuningdek, hududiy ijro etuvchi hokimiyat organlari, mahalliy hukumatlar va

nodavlat tashkilotlarga subsidiyalar.

Ammo, aslida, funktsional boshqaruv rejalashtirish va amalga oshirish o'rtasidagi organik bog'liqlikni buzadi, ularni faqat texnologik jihatdan bog'langan turli funktsiyalarga ajratadi, ya'ni. mexanik ravishda va asosan alohida operatsiyalarning barqarorligini oshirishga e'tibor qaratib, ushbu funktsiyalarni alohida nazorat qilishni taklif qiladi. Jarayonga yo'naltirilgan menejment loyiha boshqaruviga ko'proq o'xshaydi, chunki u individual ishlar va faoliyatlar o'rtasidagi gorizont al oloqalarni ta'kidlaydi. Jarayonga yo'naltirilgan boshqaruvda asosiy e'tibor butun jarayonning barqarorligini oshirishga, jarayonning ilgari belgilangan ko'rsatkichlardan chetlanishini minimallashtirishga qaratilgan bo'lib, faoliyatni boshlash va maqsadlarni belgilash, rejalashtirish va loyihalash faoliyati chetda qolmoqda. Shunday qilib, yuqorida tavsiflangan ikkita turga (funktsional va jarayonga yo'naltirilgan) bo'linishi mumkin bo'lgan an'anaviy menejment mohiyatan ilgari belgilangan maqsadlar, texnologiyalar, rejalar, ko'rsatmalar va buyruqlardan chetga chiqishga asoslangan boshqaruv bo'lib, amalda rivojlanishga taalluqli emas. ushbu maqsadlar, texnologiyalar, rejalar, ko'rsatmalar va buyruqlardan iborat bo'lib, barcha maqsadli faoliyatni bir butun sifatida emas, balki funktsiyalar, jarayonlar, operatsiyalar majmui sifatida ko'rib chiqadi. Bunday holda, boshqaruv "buyruq - ijro - nazorat" yopiq tsikllarning cheksiz ketma-ketligiga mos keladi.

An'anaviy boshqaruv statsionar (lotincha - harakatsiz) yoki statik sifatida tavsiflanishi mumkin, chunki u doimiy maqsadli samaradorlik ko'rsatkichlari (maqsadlar, texnologiyalar, rejalar) mavjudligini nazarda tutadi va bu ko'rsatkichlardan chetlanishlarni minimal darajada barqarorlashtirishga intiladi. Aniqrog'i, bunday boshqaruvni muntazam (lotincha regula - me'yor, qoida) sifatida tavsiflash mumkin, chunki bu endi sof tartibga solish bo'lmasa ham, u faoliyatning o'ziga xos bo'lmagan barqaror normalar va qoidalar mavjudligini anglatadi va uni saqlab qolishga intiladi. individual jarayon yoki operatsiyani tavsiflovchi qiymatning belgilangan chegaralari doirasidagi o'zgarishlar.

Muntazam boshqaruv tizimlarni boshqarish uchun asos sifatida maqsadli modelning inson ongida namoyon bo'lishi va faoliyat natijalari o'rtasidagi bog'liqlikdan foydalanmaydi, balki bu aloqani individual funktsiyalar, jarayonlar va operatsiyalar doirasida amalga oshiradi. Loyiha boshqaruvi bilan solishtirganda, bunday boshqaruv parchalangan va tizimsiz ko'rinadi.

Loyihani boshqarish, individual hodisalarni boshqarishning individual jihatlari uchun joy qoldirib, asosiy e'tiborni uning tarkibiy elementlarining xatti-harakatlarini belgilaydigan tuzilmalar tizimini boshqarishga qaratadi.

Biroq, loyihalarni boshqarish turli xil loyihalar uchun muvaffaqiyatli qo'llaniladigan usullar va vositalar tufayli faoliyatning barcha sohalarida loyihalarga xos bo'lgan umumiy qonuniyatlarni o'rganish natijasida olingan bilimlar tufayli haqiqiy

mustaqil intizomga aylandi. Loyihani boshqarish usullari sizga quyidagilarga imkon beradi:

- * loyihaning maqsadlarini aniqlash va uni asoslashni amalga oshirish;
- * loyihaning tuzilishini aniqlash (kichik maqsadlar, bajariladigan ishlarning asosiy bosqichlari);
- * moliyalashtirishning zarur hajmlari va manbalarini aniqlash;
- * ijrochilarni tanlash - xususan, tender va tanlov tartiblari orqali;
- * shartnomalarni tayyorlash va tuzish;
- * loyihani amalga oshirish vaqtini aniqlash, uni amalga oshirish jadvalini tuzish, zarur resurslarni hisoblash;
- * loyihaning smetasi va byudjetini hisoblash;
- * xavflarni rejalashtirish va hisobga olish;
- * loyihaning borishi ustidan nazoratni ta'minlash va boshqalar.

Keling, loyihani boshqarishning mohiyatiga (eng umumiy, ammo yagona emas) ta'rifni beraylik, bu loyihani boshqarish instituti (AQSh) tomonidan taklif qilinganidan biroz qat'iylik bilan farq qiladi.

Loyihani boshqarish - bu zamonaviy boshqaruv usullari, texnikasi va texnologiyalaridan foydalangan holda o'z maqsadlariga samarali erishishga qaratilgan butun loyiha tsikli davomida mehnat, moliyaviy va moddiy-texnika resurslarini tashkil etish, rejalashtirish, yo'naltirish, muvofiqlashtirish metodologiyasi (ular ham san'at deyishadi). ishning tarkibi va hajmi, qiymati, vaqti, sifati va loyiha ishtirokchilarining qoniqishi bo'yicha loyihada belgilangan natijalarga erishish.

G'arbda keng tarqalgan loyihalarni boshqarishning "jarayon" tushunchasi. Uning mohiyati shundan iboratki, PM ning murakkab integral tabiati u tashkil etuvchi jarayonlar va ularning munosabatlari orqali tavsiflanadi. Bunda jarayonlar deganda boshqaruv funktsiyalarini amalga oshirish bilan bog'liq harakatlar va tartiblar tushuniladi.

Loyihani boshqarishdan farqli o'laroq, an'anaviy boshqaruv sub'ekt-ob'ekt munosabatlari sxemasiga to'liq mos keladi, uning doirasida boshqaruv loyihasi ob'ektning potentsial murakkabligi va naqshlarini hisobga olmasdan, uning buyruqlari va qarorlarini belgilaydigan ob'ektdan tashqaridagi tuzilmadir. uning o'zini o'zi rivojlantirish va o'zini o'zi boshqarish mexanizmlari. Loyihani boshqarish sub'ekt va boshqaruv ob'ekti o'rtasidagi fikr-mulohazalarning fundamental ahamiyatiga asoslanadi, bu to'g'ridan-to'g'ri ahamiyatga ega bo'lib, uning yordamida sub'ekt ob'ektni boshqaradi. Demak, sub'ekt ham, ob'ekt ham yagona tizim doirasida o'zaro bog'langan. Loyihalar boshqaruvi; mazkur tizimdagi o'zini o'zi boshqarishning mavjud o'ziga xos mexanizmlarini aniqlashga, shuningdek, ulardan loyiha oldiga qo'yilgan maqsadlar doirasida to'liq foydalanishga qaratilgan.

An'anaviy menejment sub'ektivdir, chunki u menejerlar va boshqaruvning boshqa

faol sub'ektlarining shaxsiy fazilatlarini birinchi o'ringa qo'yadi. Shaxsiy omil murakkab muammoni engishga imkon beradi, lekin ko'pincha bir guruh taniqli odamlar juda o'rtacha natijalarga erishadigan vaziyatga olib keladi. Shu bilan birga, sa'y-harakatlarni alohida shaxslarga emas, balki butun jamoaning xatti-harakatlarini belgilaydigan tizimlar va tuzilmalarga yo'naltirish o'rta darajadagi ijrochilar guruhiga juda muhim muvaffaqiyatlarga erishishga imkon beradi. Bu alohida odamlarni emas, balki uning a'zolarining oddiy yig'indisidan ham ko'proq narsani ifodalovchi loyiha jamoasini boshqaruvning asosiy sub'ekti deb hisoblaydigan loyiha boshqaruvi uchun xosdir.

Shunga asoslanib, oddiy tizimlar va hodisalar uchun qo'llaniladigan an'anaviy muntazam boshqaruv zamonaviy rus menejmentida joriy operativ boshqaruv o'rnini egalladi va boshqa boshqaruv yondashuvlari, masalan, loyihalarni boshqarish, strategik menejment va boshqalar bilan to'ldirishni talab qiladi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Научных работ по наукам об образовании , автор научной работы — Наволочная Юлия Вадимовна 2021.7 б
2. Использование блогов и социальных сетей в процессе обучения иностранному языку.2019 / Гольцова Татьяна Анатольевна, Проценко Екатерина Александровна 14
3. Социальные сети как инструмент повышения мотивации к изучению иностранных языков студентов вузов.2018 / Соломатина Анна Геннадьевна 12 б
4. Лингводидактический потенциал рекламных текстов социальной направленности в обучении французскому языку студентов языковых вузов.2019 / Остроумова Ольга Федоровна 10 б